IMDi Sør

Resultater og fakta om integreringsarbeid i Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder

Faktapublikasjon 2013

IMDi
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Jo raskere flyktningene får et sted å bo og jo raskere de kommer i gang med introduksjonskurset, jo raskere blir de også en ressurs i sitt lokalsamfunn.

Solveig Horne, barne-, likestillings- og inkluderingsminister

Vi har i mange år hatt et kommunestyre som mener at det er en del av samfunnsansvaret å ta i mot mennesker som har fått opphold i Norge, og som trenger en kommune å bo i.

Camilla Dunsæd, rådmann Kvinesdal kommune

På sosialbudsjettet har vi en utgiftsvekst på 19 prosent hittil i år. Veksten er i hovedsak knyttet til folk som er flyktninger som har kommet de siste fem årene. Det er en dramatisk økning.

Knut Wille, tidl. rådmann Skien kommune

Dette er nok det prosjektet jeg har sett her i landet som er mest konkret på å nå et kvalifikasjonsnivå.

Erna Solberg, statsminister (etter møte med deltagerne og ansatte i prosjektet Utdanningsreisen - min vei til fagbrev, ved Notodden voksenopplæring)

Til våre samarbeidspartnere

Integreringsarbeidet i Norge dokumenteres på mange måter. Forskningsrapporter, Stortingsmeldinger og medieoppslag gir oss mye informasjon. Samtidig vet vi at fakta kan være enda mer interessant når det handler om egen kommune og region.

Derfor har vi i IMDi Sør for første gang valgt å samle resultater fra kommunenes bosettings- og kvalifiseringsarbeid i en egen 2013-faktapublikasjon for Telemark, Aust- og Vest-Agder. Her finner dere også hovedfunn fra vår årlige spørreundersøkelse hvor alle bosettingskommuner i regionen har svart. Som dere vil se er det stor forskjell mellom kommunenes praksis på feltet.

I tillegg til det rent kvantitative presenterer vi en del av det gode arbeidet kommunene i Agder og Telemark gjennomfører på integreringsfeltet. Her er det mye spennende utviklingsarbeid som bidrar til å heve kvaliteten på bosettings- og kvalifiseringsfeltet. Eksempler på ny metodikk kan du lese om under *Smarte grep* i rapporten.

Kommunene i Agder og Telemark er solide bosettingskommuner og tar i mot det antall flyktninger som de har vedtatt. Samtidig er det et problem at dette antallet er i utakt med alle de flyktningene som venter på å få en ny hjemkommune. I denne sammenhengen har Kvinesdal kommune skilt seg ut som en foregangskommune. I 2012 og 2013 har de vært eneste kommune i Agder og Telemark som har tatt i mot det antallet nye borgere som staten har bedt om. Kvinesdals holdning er at bosetting og integrering er *hele* kommunens ansvar. For dette er Kvinesdal nominert til bosettingsprisen 2013.

I år har introduksjonsordningen 10-års jubileum, og mange kommuner i regionen kan skilte med gode resultater. Grimstad kommune ligger på landstoppen med 81 prosent nye borgere over i arbeid eller utdanning. Samtidig er det stor variasjon mellom hvilke resultater kommunene oppnår. Faktapublikasjonen skal ikke gi svar på hvorfor det er slik, men vi håper denne oversikten kan gi inspirasjon til å reflektere over egen praksis og motivasjon til å strekke seg enda litt lenger i det viktige integreringsarbeidet.

God lesing!

Ingrid Sætre

Regiondirektør IMDi Sør

Innhold

Bosetting av flyktninger 5

Bosettingssituasjonen i 2013 5

Anmodninger, vedtak og faktisk bosetting i region sør i 2013 6

Tilskudd til kommunene 2013 9

Integreringstilskudd 9

Tilskudd til bosetting av personer med funksjonshemminger 13

Kvalifisering og arbeid 14

Introduksjonsordningen 14

Kommunale utviklingsmidler 18

Jobbsjansen 19

IMDi Sørs regionale arbeid mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse 21

Hovedfunn fra IMDi Sørs regionale spørreundersøkelse 2013 22

Smarte grep i sør 25

Bosetting av flyktninger

Bosettingssituasjonen i 2013

Hvert år anmoder IMDi norske kommuner om å bosette et visst antall flyktninger som får oppholdstillatelse i Norge. Anmodningen baseres på et beregnet behov som fastsettes av Nasjonalt utvalg for mottak og bosetting. For kommunene er bosetting av flyktninger en frivillig oppgave, og det er kommunene som vedtar hvor mange flyktninger de ønsker å bosette. I 2013 gjorde kommunene en veldig god jobb med bosetting av flyktninger. Bare fra 2012 til 2013 økte bosettingen fra 5850 til 6550. Bosettingen skjedde også jevnere gjennom året og plassene ble utnyttet raskere enn før. Kommunenes vedtak var nesten på et nivå som rakk til å bosette det årlige antallet nye flyktninger. Men kapasiteten var ikke stor nok til samtidig å bygge ned restansen på alle de flyktninger som venter i asylmottakene.

Antall bosettingsklare flyktninger ved mottak har økt kraftig de siste årene. Ved utgangen av 2013 ventet 5400 flyktninger på å bli bosatt i en kommune, og økningen fortsetter utover i 2014.

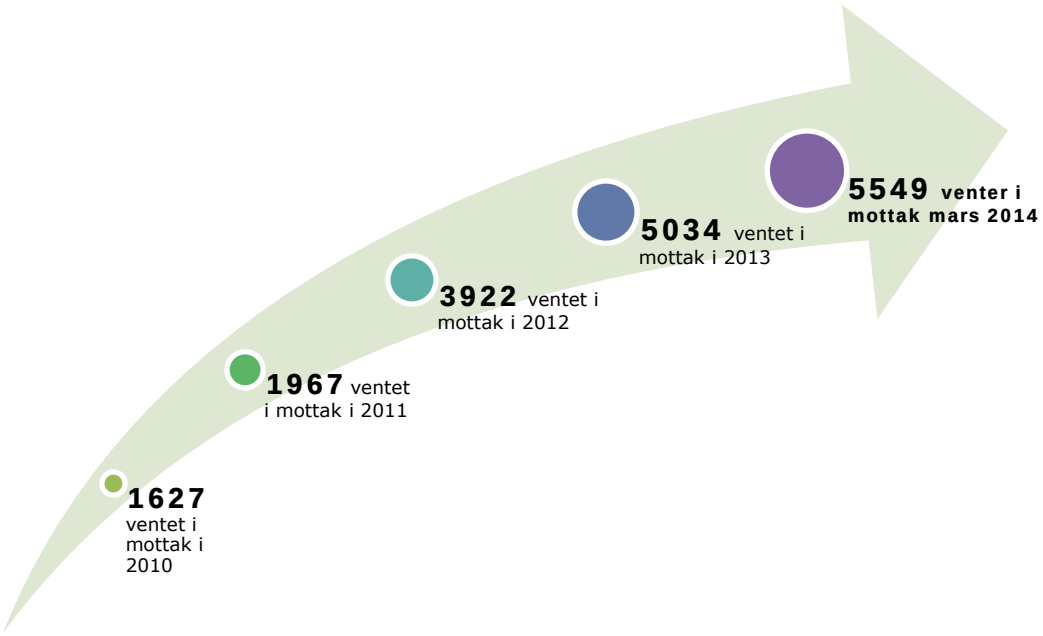

Figur: Pilen viser antall personer med lovlig opphold som bor i asylmottak og venter på å bli bosatt i en kommune.

I 2013 anmodet IMDi Sør bosettingskommunene i Agder og Telemark om å fatte langtidsvedtak for årene 2014-16. Dette for å skape mer forutsigbarhet for kommune og stat. IMDi Sør ba også kommunene om en plan for jevn/kvartalsvis bosetting, nettopp for å gjøre bosettingsarbeidet mer forutsigbart.

I desember 2013 bestemte Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet at alle landets kommuner skal anmodes om å bosette flyktninger. I region sør innebærer dette at Tokke, Nissedal, Kviteseid og Hægebostad kommune også har blitt forespurt om bosetting for 2014-2016.

Anmodninger, vedtak og faktisk bosetting i region sør i 2013

Bosettingsbehovet for region sør i 2013 var 1325 personer. Kommunene vedtok å bosette til sammen 910 flyktninger. Det faktiske antallet flyktninger som kommunene bosatte i region sør var 862. Kvinesdal er eneste kommune i Agder og Telemark som i 2012/13 sa ja til å bosette det antallet flyktninger som staten ba om. Kommunen er i 2013 nominert til IMDis bosettingspris.

Sirklene under viser at kommunene samlet sett bosetter det antallet de vedtar å bosette (grønn og rød sirkel), men at de vedtar å bosette færre enn det faktiske behovet (gul sirkel).

Fylke	Anmodning	Vedtak	Bosatte
Vest-Agder	525	370	349
Telemark	455	347	325
Aust-Agder	345	193	188

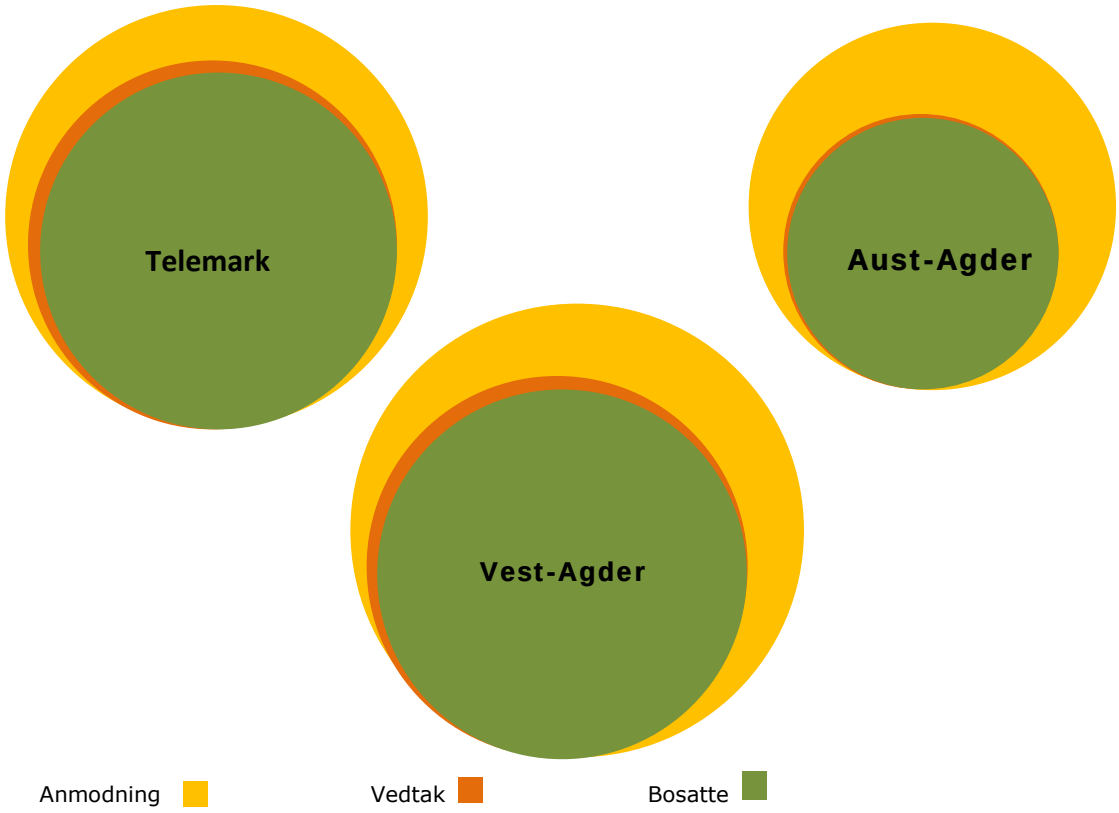

*Tallene er hentet fra dataregisteret for utlendingsforvaltningen (DUF). Tallene viser personer bosatt i kalenderåret 2013 uavhengig av hvilket års kvote de ble bosatt på. Tallene inkluderer ikke eventuelt skjermede personer, eventuelle familiegjenforente bosatt på flyktningekvoten eller personer som bodde privat før vedtak om bosetting ble fattet. Tallene kan derfor avvike noe fra kommunenes egne data.

Antall bosatte flyktninger i Telemark i 2013

Ved utgangen av 2013 bodde det 170 902 personer i Telemark. Det ble bosatt 325 flyktninger i fylket i 2013. Oversikten viser hvor mange flyktninger som ble bosatt i Telemarkskommunene i 2013. De grønne søylene viser antall bosatte, og de oransje firkantene viser bosetting i forhold til folketall (bosatte per 1000 innbygger).

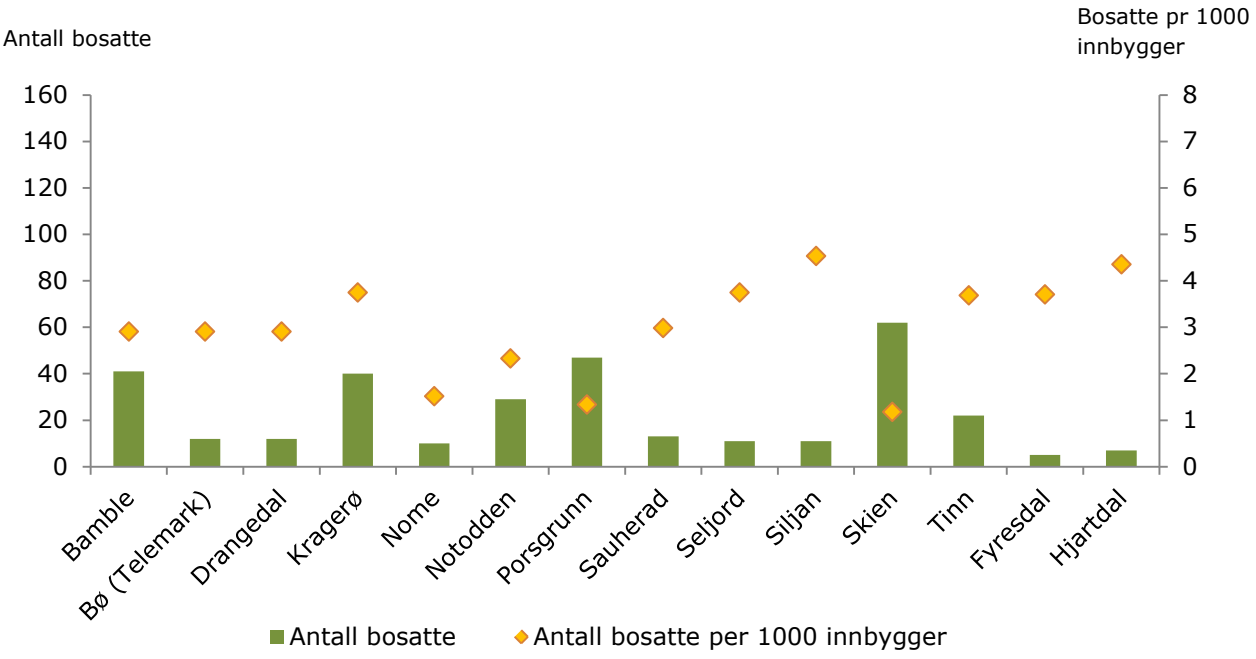

Ann-Beate Myhra (f.v.), Ann Kristin Engquist og Anita Ballestad i Skien kommune jobber for at flere flyktninger skal kunne eie sin egen bolig.

Antall bosatte flyktninger i Aust-Agder i 2013

Ved utgangen av 2013 bodde det 112 772 personer i Aust-Agder. Det ble bosatt 188 flyktninger i fylket i 2013. Oversikten viser hvor mange flyktninger som ble bosatt i kommunene i Aust-Agder i 2013.

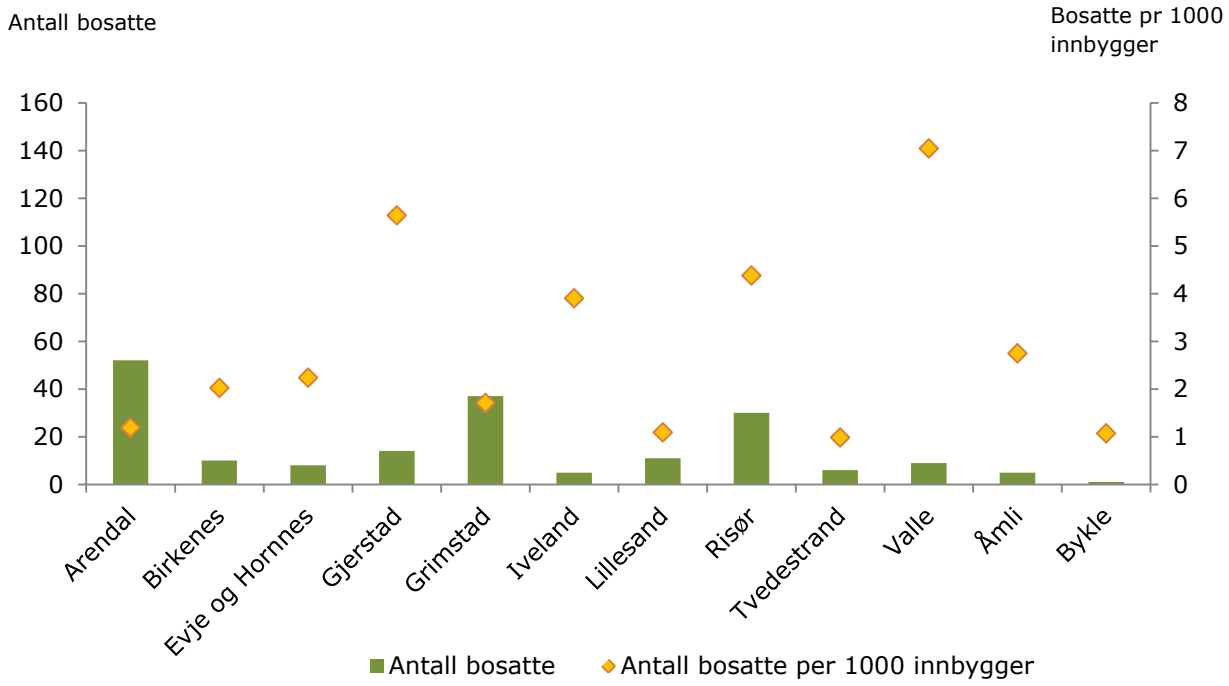

Antall bosatte flyktninger i Vest-Agder i 2013

Ved utgangen av 2013 bodde det 176 353 personer i Vest-Agder. Det ble bosatt 349 flyktninger i fylket i 2013. Oversikten viser hvor mange flyktninger som ble bosatt i Vest-Agder i 2013.

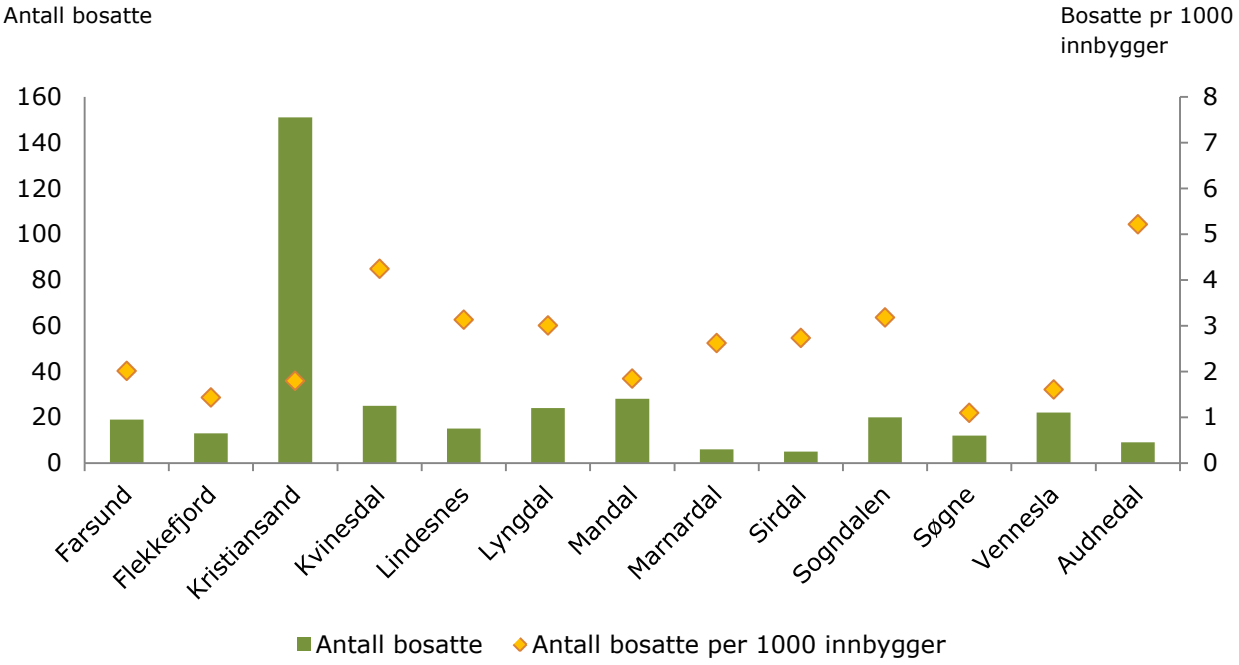

Tilskudd til kommunene 2013

Integreringstilskudd

IMDi forvaltet i 2013 tilskudd for nesten 7,2 milliarder kroner. Over 99 prosent av midlene kanaliseres til kommunene. Det viktigste tilskuddet er integreringstilskuddet. Tilskuddet omfatter ordinært integreringstilskudd som gis i 5 år, barnehagetilskudd, skoletilskudd, eldretilskudd, særskilt tilskudd for enslige mindreårige (EM-tilskudd) og ekstratilskudd for personer med funksjonshemminger.

Satser for integreringstilskudd i 2013		
Integreringstilskudd	**Bosettingsår**	**Sats**
	År-1 (2013)	kr. 165 000 (voksen)* kr. 145 000 (barn)* kr. 215 000 (enslig voksen) kr. 165 000 (enslig mindreårig)
	År-2 (2012)	kr. 166 800
	År-3 (2011)	kr. 135 000
	År-4 (2010)	kr. 80 000
	År-5 (2009)	kr. 70 000
Skoletilskudd		kr. 11 400
Barnehagetilskudd		kr. 22 900 (engangstilskudd)
Eldretilskudd		kr. 147 600 (engangstilskudd)
Særskilt tilskudd enslige mindreårige		kr. 130 900
Personer med kjente funksjonshemminger		Tilskudd 1: kr. 165 100 (engangstilskudd) Tilskudd 2: Inntil kr. 825 700 i inntil 5 år

***** *Personer regnes som voksne fra og med året de fyller 18 år.*

Aust-Agder

Kommunene i Aust-Agder mottok i alt **kr 157 131 870** i integreringstilskudd og EM-tilskudd i 2013. Tilskuddene fordelte seg slik:

Kommune	Integreringstilskudd	EM-tilskudd	Totalt
Arendal	49 976 044	4 646 950	54 622 994
Birkenes	5 001 200		5 001 200
Bygland		130 900	130 900
Bykle	2 618 500		2 618 500
Evje og Hornnes	4 157 400	392 700	4 550 100
Froland	3 746 900	261 800	4 008 700
Gjerstad	9 168 578		9 168 578
Grimstad	28 189 000	3 206 035	31 395 035
Iveland	2 449 700		2 449 700
Lillesand	10 284 700	654 500	10 939 200
Risør	14 575 080	2 072 583	16 647 663
Tvedestrand	6 635 100		6 635 100
Valle	4524000		4 524 000
Vegårshei	1440000		1 440 000
Åmli	3000200		3 000 200

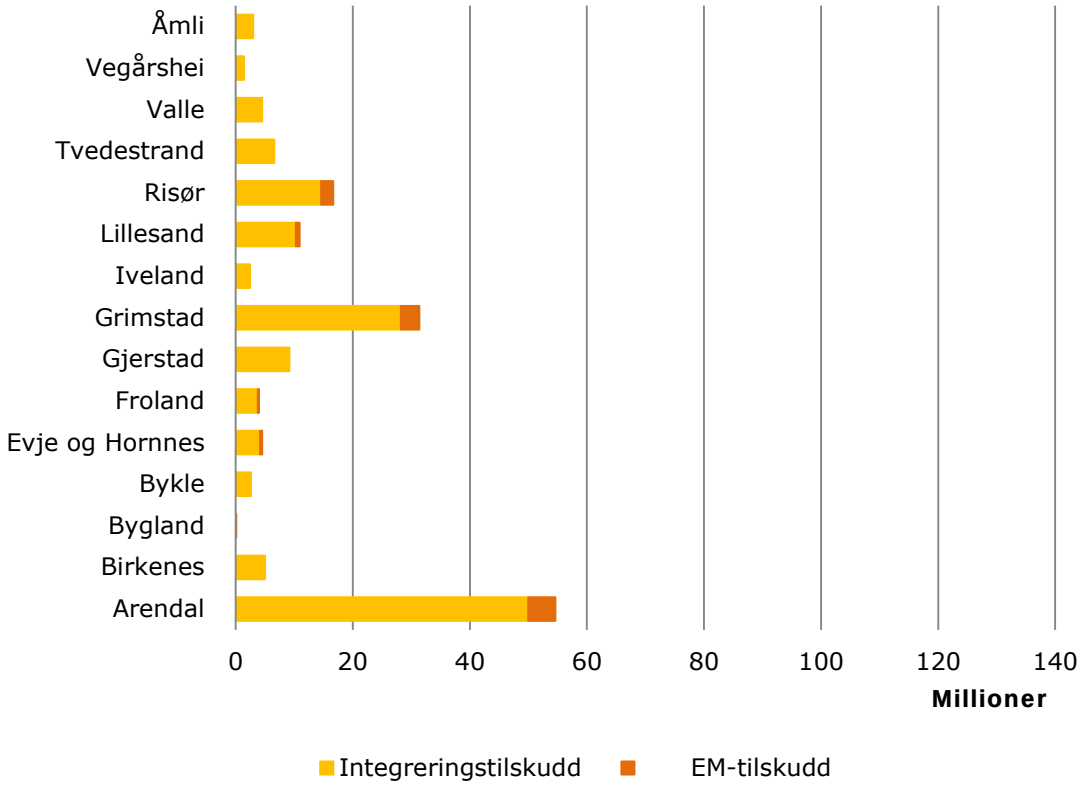

Telemark

Kommunene i Telemark mottok i alt **kr 305 610 018** i integreringstilskudd og EM-tilskudd i 2013. Tilskuddene fordelte seg slik:

Kommune	Integreringstilskudd	EM-tilskudd	Totalt
Bamble	33 877 500	2 715 498	36 592 998
Bø	16 732 829		16 732 829
Drangedal	6 570 800		6 570 800
Fyresdal	3 727 300		3 727 300
Hjartdal	1 189 200	174 532	1 363 732
Kragerø	28 406 779	1 810 783	30 217 562
Nome	10 424 822		10 424 822
Notodden	24 716 550	2 661 633	27 378 183
Porsgrunn	33 064 385	1 570 800	34 635 185
Sauherad	13 970 396	1 178 100	15 148 496
Seljord	4 888 700		4 888 700
Siljan	6 001 500		6 001 500
Skien	83 938 340	8 409 309	92 347 649
Tinn	15 210 455	1 602 507	16 812 962
Vinje	2 636 400	130 900	2 767 300

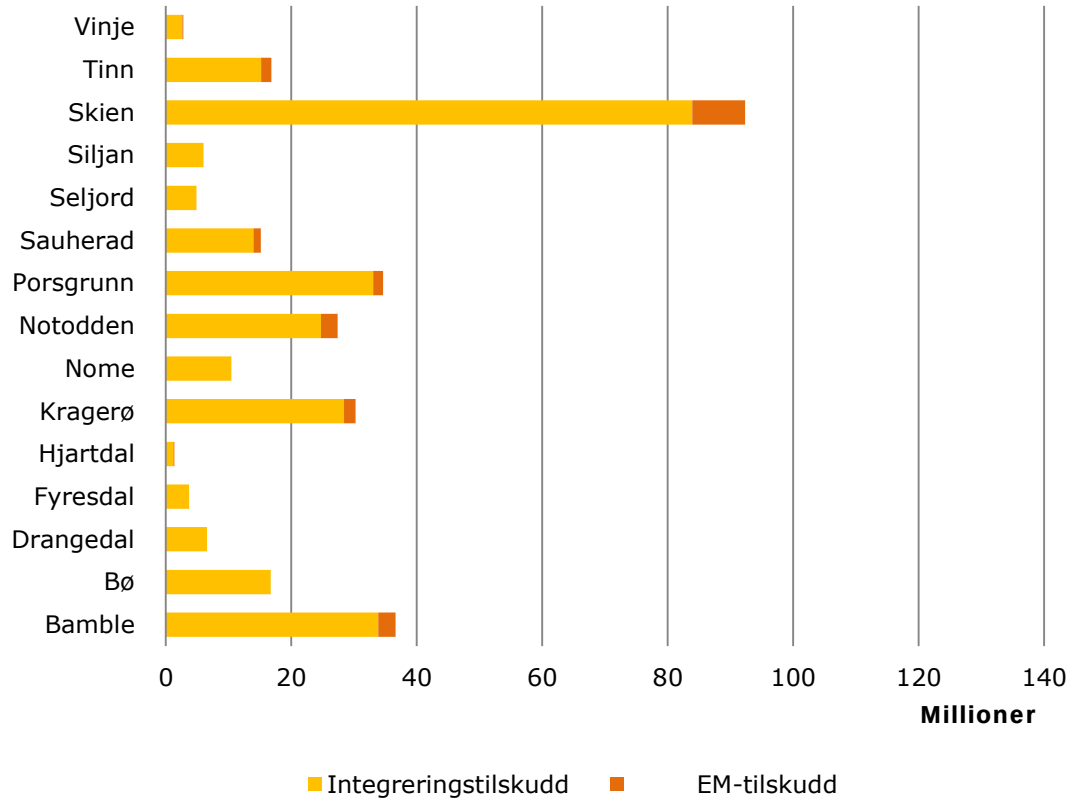

Vest-Agder

Kommunene i Vest-Agder mottok i alt **kr 257 675 271** i integreringstilskudd og EM-tilskudd i 2013. Tilskuddene fordelte seg slik:

Kommune	Integreringstilskudd	EM-tilskudd	Totalt
Audnedal	1 155 000		1 155 000
Farsund	11 142 500	392 700	11 535 200
Flekkefjord	8 692 127	130 900	8 823 027
Hægebostad	1 866 400		1 866 400
Kristiansand	117 808 967	9 891 828	127 700 795
Kvinesdal	11 207 500	392 700	11 600 200
Lindesnes	6 097 700	130 900	6 228 600
Lyngdal	12 327 100	130 900	12 458 000
Mandal	25 628 016	1 647 158	27 275 174
Marnardal	3 901 300		3 901 300
Songdalen	15 348 372	350 098	15 698 470
Søgne	13 175 995	785 400	13 961 395
Vennesla	14 388 910		14 388 910
Åseral	1 082 800		1 082 800

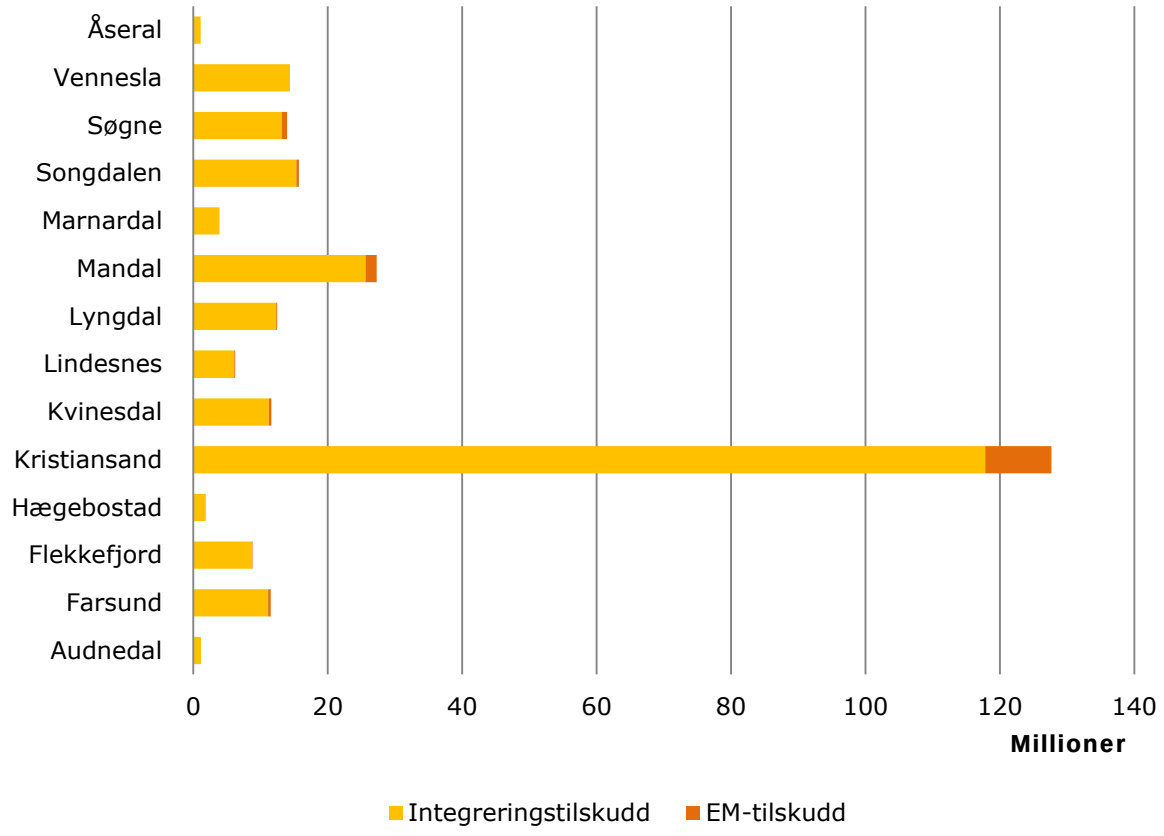

Tilskudd til bosetting av personer med funksjonshemminger

Dette tilskuddet, som er en del av integreringstilskuddsordningen, dekker ekstraordinære kommunale utgifter som følger av bosetting av flyktninger med fysiske og/eller psykiske funksjonshemminger, personer med voldelig atferd og rusproblemer, alvorlige atferdsproblemer og liknende. Oversikten inkluderer kun det kommunen har mottatt i tilskudd i 2013, og ikke tilbakebetaling av ubenyttede midler fra 2011 og 2012.

Tilskuddene fordelte seg slik:

Kommune	Tilskudd til bosetting av personer med funksjonshemminger	Kommune	Tilskudd til bosetting av personer med funksjonshemminger
Arendal	2 189 144	Nome	1 847 622
Bamble	1 200 500	Notodden	800 100
Bø	2 902 629	Porsgrunn	658 085
Farsund	320 000	Risør	1 029 680
Flekkefjord	1 371 927	Sauherad	2 004 496
Froland	800 100	Skien	5 286 540
Gjerstad	1 330 778	Songdalen	1 771 072
Grimstad	165 100	Søgne	1 179 895
Kragerø	3 075 679	Tinn	2 162 755
Kristiansand	4 622 467	Vegårshei	713 000
Mandal	1 796 616	Vennesla	1 891 910

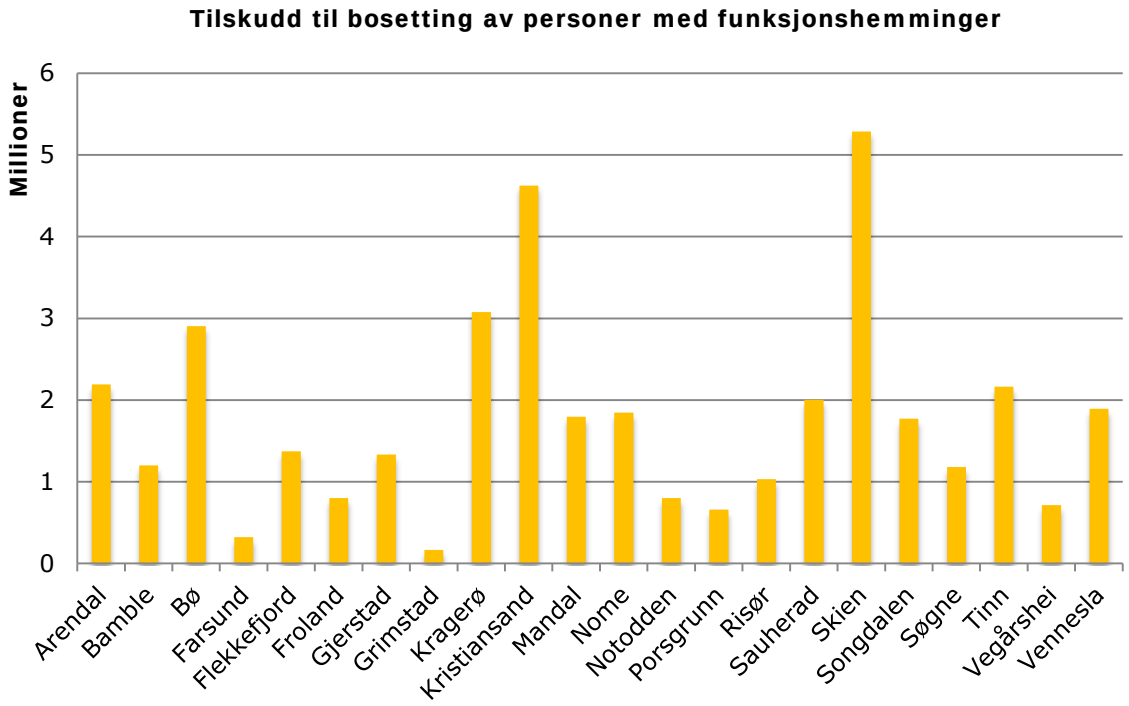

Kvalifisering og arbeid

Introduksjonsordningen

Målet med introduksjonsordningen er at deltakerne skal komme raskt over i arbeid eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram. Ordinær utdanning defineres som skolegang på fulltid, enten det er videregående eller høyere utdanning. Grunnskole regnes ikke som overgang til utdanning. En person defineres i ordinært arbeid når vedkommende er i et ordinært ansettelsesforhold hos arbeidsgiver og mottar ordinær lønn. Resultatene på introduksjons-programmet er en første måling på tilknytning til arbeids- og utdanningsliv for flyktninger som bosettes i Norge, men sier ikke noe om varigheten av denne tilknytningen til arbeidsmarkedet.

Ved Arendal voksenopplæring kan deltakerne i introduksjonsprogrammet bruke nettbrett i lese- og skriveopplæring. Likemannsarbeid og morsmålsstøttere er også en del av metodikken for å få til god innlæring. Foto: Arendal voksen-opplæring

På landsbasis begynte 47 prosent av flyktningene i arbeid eller utdanning direkte etter avsluttet introduksjonsprogram i 2013. En tredjedel av kommunene nådde regjeringens målsetting på 55 prosent. Samtidig startet rekordmange flyktninger (34 prosent) i andre kvalifiseringstiltak, som grunnskoleopplæring og tiltak i regi av NAV. Til sammen 3132 personer var i 2013 ferdige med introduksjonsprogrammet på landsbasis. Det er det høyeste antallet siden programmet ble innført i 2004.

Det er store variasjoner i resultatene mellom kommunene og det kan ligge flere forklaringer bak den varierende måloppnåelse i kommunene. IMDi er tydelige på at gode resultater i introduksjonsordningen henger sammen med at kommunen setter konkrete mål for ordningen, arbeidsretting av tiltakene, og godt samarbeid mellom de aktørene i kommunen som jobber med deltakerne i introduksjonsprogrammet. Dette støttes også av forskning som er gjort på feltet (Rambøll 2011, Fafo 2011).

Tabellen på neste side viser hvor mange prosent av deltakerne i introduksjons-programmet i kommunene i Agderfylkene og Telemark i 2013 som gikk over i arbeid eller utdanning direkte etter avsluttet program. De oransje søylene viser overgang til arbeid eller utdanning dersom man også inkluderer overgang til grunnskoleopplæring i måloppnåelsen. Tallene i parentes viser hvor mange deltakere som avsluttet introduksjonsprogrammet i kommunene i 2013.

Resultater fra kommunenes introduksjonsprogram i region Sør 2013: Andel deltakere i arbeid eller utdanning direkte etter endt program

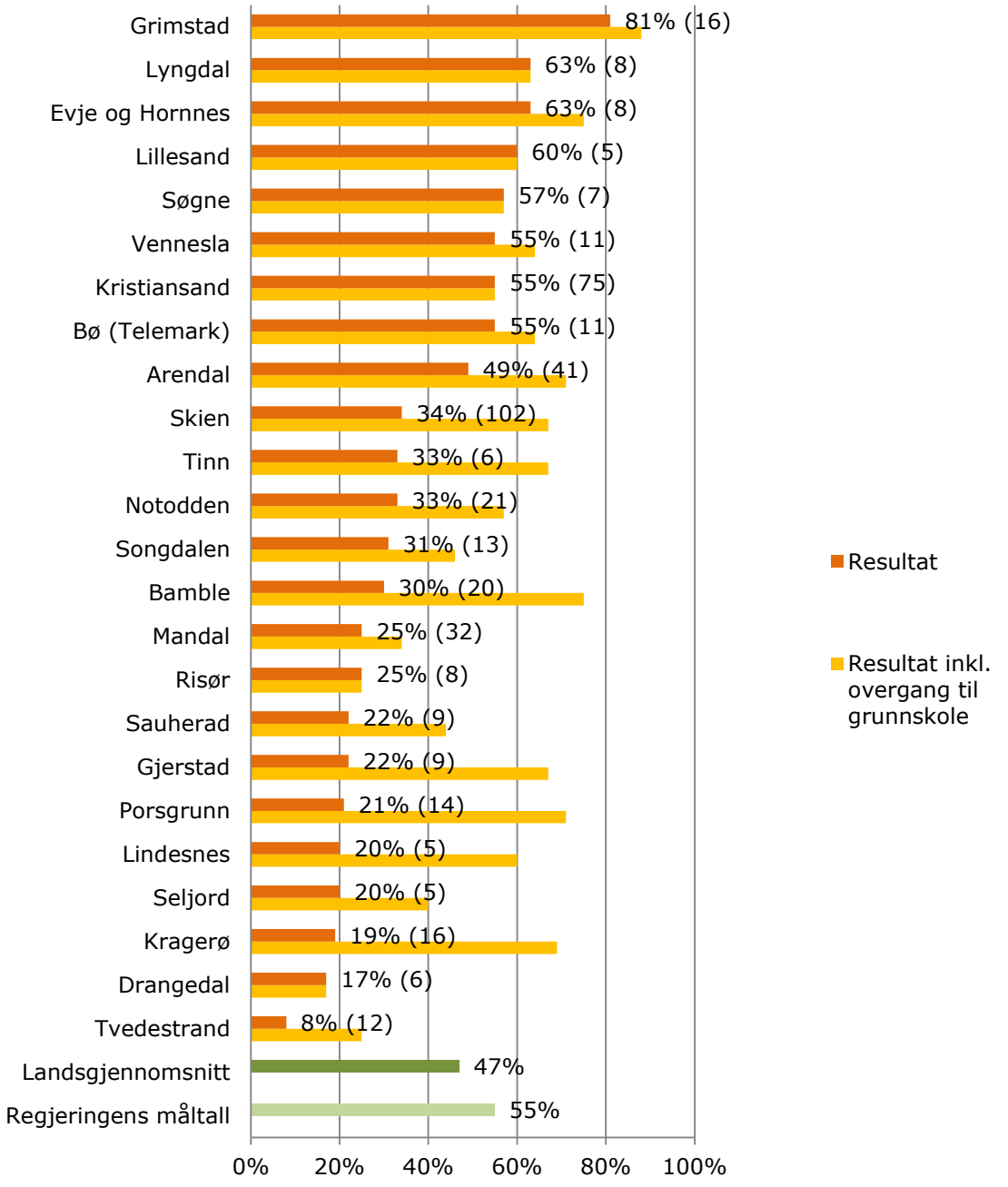

Kommuner med færre enn 5 deltakere som avsluttet introduksjonsprogram i kommunen i 2013 er ikke med i statistikken av personvernhensyn.

Avslutningsårsaker introduksjonsprogram 2013 – kommunene i Telemark

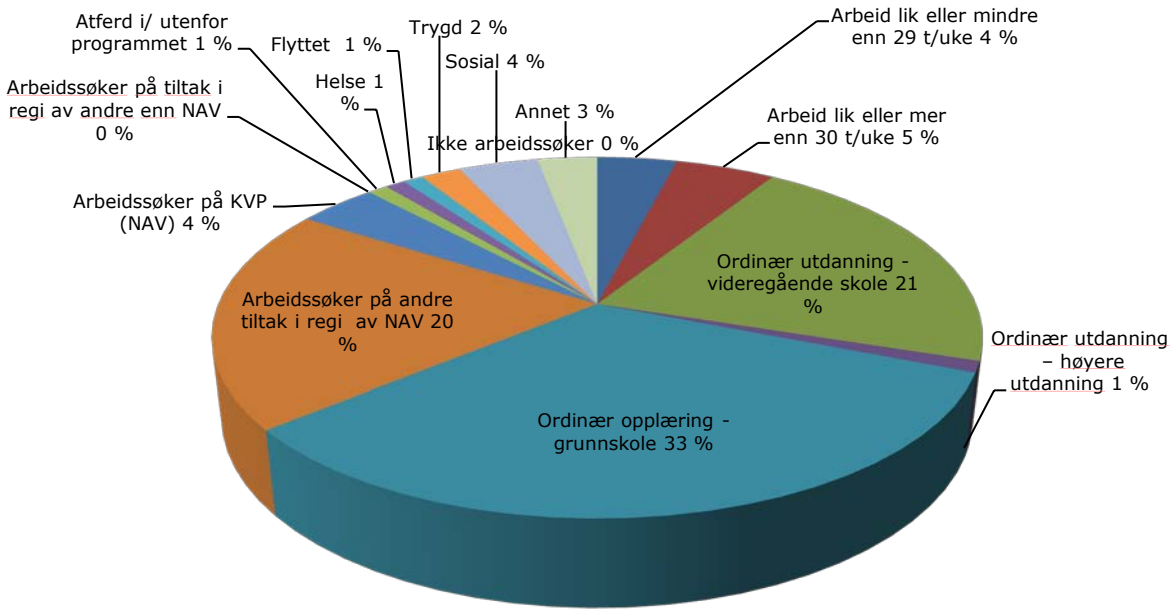

Totalt 217 deltakere avsluttet introduksjonsprogrammet i Telemarkskommunene i 2013. Samlet sett var måloppnåelsen blant kommunene i Telemark på 31 % direkte over i arbeid eller utdanning (64 % dersom man inkluderer grunnskole). Resultatene kjennetegnes ved lav overgang til arbeid (9 %) og en høy overgang til grunnskoleopplæring (33 %) etter endt program.

Avslutningsårsaker introduksjonsprogram 2013 – kommunene i Aust-Agder

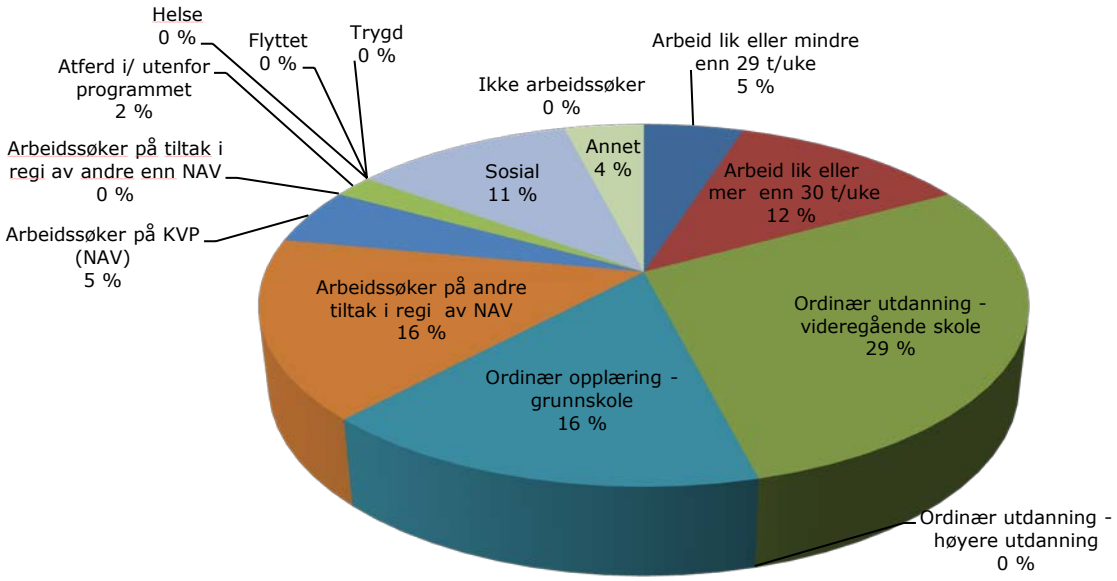

Totalt 108 deltakere avsluttet introduksjonsprogrammet i Aust-Agder i 2013. Samlet sett var måloppnåelsen på 46 % direkte over i arbeid eller utdanning (62 % dersom man inkluderer grunnskole). Aust-Agder kan skilte med at Grimstad kommune har blant de

beste resultatene i landet (81 % direkte over i arbeid eller utdanning). Sammenlignet med Vest-Agder og Telemark har Aust-Agder en noe høyere andel (29 %) som går over til videregående skole etter endt program.

Avslutningsårsaker introduksjonsprogram 2013 – kommunene i Vest-Agder

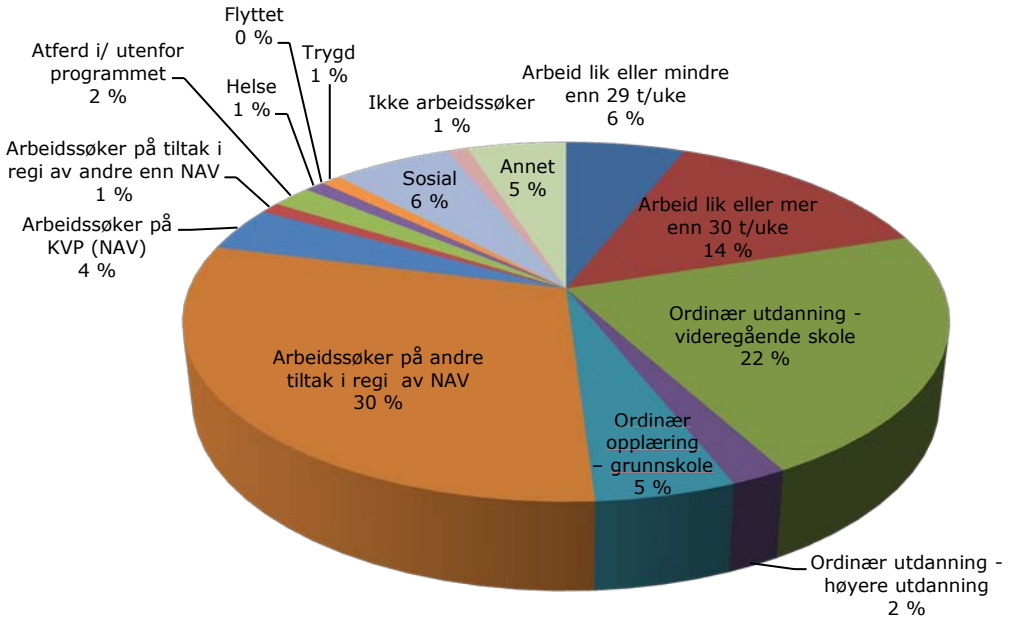

Totalt 170 deltakere avsluttet introduksjonsprogrammet i Vest-Agder i 2013. Samlet sett var måloppnåelsen på 45 % direkte over i arbeid eller utdanning (50 % dersom man inkluderer grunnskole). Måloppnåelsen i Vest-Agder kjennetegnes ved en stor forskjell i resultatene mellom kvinner og menn (henholdsvis 33 % for kvinner, 52 % for menn), samt at det er få personer som går direkte over i grunnskoleopplæring (5 %) etter endt introduksjonsprogram.

Kommunale utviklingsmidler (KUM)

IMDi forvalter regjeringens tilskuddsordning med utviklingsmidler til kommunene for å styrke deres arbeid med opplæring i norsk og samfunnsfag. Prosjektene skal bidra til at flere går over til arbeid eller utdanning etter endt introduksjonsprogram. Prosjektene skal også utvikle og dokumentere metoder som øker kvaliteten og bedrer gjennomføringen og resultatoppnåelsen i kommunenes arbeid med integrering.

Følgende seks kommuner i Agder og Telemark ble gitt støtte i 2013:

Prosjektleder ved voksenopplæringen i Kristiansand, Lena Fatland, sørger for at det er orden på skolens hotellrom.

Kristiansand
Voksenopplæringen i Kristiansand har fått innvilget kr 801 000 til et prosjekt som gjennom arbeidsstasjoner skal forberede deltakerne til ekstern praksis og arbeid. Prosjektet har inngått et samarbeid med hotellkjeden Choice. Choice-ansatte har bidratt til utvikling av nye fagplaner og etablering av et eget hotellrom ved voksenopplæringen. Prosjektet skal i størst mulig grad tilby deltakerne arbeidsnær trening før de skal ut i ekstern arbeidspraksis. Samarbeidsavtalen sikrer også praksisplasser og muligheter for fast arbeid for deltakere som gjør en god innsats i praksis. Les mer her.

Risør
Voksenopplæringen i Risør har fått innvilget kr 390 000 til prosjekter som forbereder deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn til ekstern praksis og arbeid. Gjennom introbedriftene *Sultans menn* og *Oasen søm og mat* får deltakerne en praktisk tilnærming til norskopplæringen som henger sammen med det de lærer i klasserommet. Les mer her.

Lyngdal
Voksenopplæringen i Lyngdal har fått innvilget kr 300 000 til et prosjekt som kvalifiserer introdeltakere innen helse og sosialfag. Lokale helseforetak er involvert for å få tilgang på fagkunnskap og for å utvikle godt tilrettelagte praksisplasser. Vest-Agder fylkeskommune har bidratt inn i prosjektet i form av realkompetansevurdering av deltakere som allerede har erfaring fra helsesektoren.

Arendal
Voksenopplæringen i Arendal har fått innvilget kr 480 000 til et prosjekt som baserer seg på å ta i bruk lesebrett i norskopplæring av deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn. Morsmålsstøttere og likemannsarbeid er også sentral metodikk i Arendalsprosjektet. Les mer her.

Grimstad
NAV Grimstad har fått innvilget kr 232 000 til et prosjekt som tester ut bransjerettet undervisning innen renhold. Grimstad kommune ved renholdstjenesten har stått for undervisningen i samarbeid med fagleder i voksenopplæringen. Rengjøringsbyrået Ren Konsult har også vært involvert i prosjektet. Alle deltakere i prosjektet har fått en fot innenfor arbeidslivet i løpet av 2013.

Notodden
Notodden voksenopplæring har fått innvilget midler til to prosjekter; kr 690 000 til *Utdanningsreisen – min vei til fagbrev* og kr 397 000 til *Talenttank – langreiste talenter, lokale muligheter*. *Utdanningsreisen* er et prosjekt for deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn hvor målet er fagbrev og økonomisk selvstendighet gjennom arbeid. Les mer her. *Talenttank* er et forskningsprosjekt hvor målet er å styrke overgangen fra introduksjonsprogram til arbeid innenfor relevante fagfelt for høyt utdannede innvandrere.

Jobbsjansen

Jobbsjansen er en tilskudds-ordning hvor formålet er å få flere innvandrere over i arbeid eller utdanning. Ordningen trådte i kraft i 2013 og er en videreføring av "Ny sjanse". I stortingsmeldingen fra 2012-2013, En helhetlig integrerings-politikk, heter det at flere kvinner med innvandrerbakgrunn må få mulighet til å komme ut i arbeid. Økt sysselsetting blant kvinner vil blant annet bidra til å sikre en levedyktig velferdsstat, til å redusere sosiale forskjeller, forebygge barnefattigdom og sikre likestilling mellom kjønnene. Derfor ble det gitt 57 millioner kroner til Jobbsjansen i 2013.

Overskudd fra kantinesalg har gitt Jobbsjansen-deltakerne fra Vennesla muligheten til å dra på inspirasjonstur til Paris. Foto: Vennesla voksenopplæring

Jobbsjansen er utarbeidet etter modell av introduksjonsordningen. Formålet med ordningen er å øke sysselsettingen blant innvandrere som er uten tilknytning til arbeidslivet, og som ikke fanges opp av andre ordninger. Prioritert målgruppe er hjemmeværende kvinner. Innholdet i Jobbsjansen-programmet kan bestå av opplæring i norsk og samfunnskunnskap, arbeidspraksis, tiltak og yrkesrettede kurs fra NAV, samt helsefremmende aktiviteter. Viktige samarbeidspartnere i prosjektene er derfor NAV, voksenopplæringen, det private og offentlige næringsliv, samt frivilligheten. Metoder som gir gode resultater skal kunne overføres til det ordinære tjenestetilbudet i kommunene.

Følgende Jobbsjanseprosjekter fikk tilskudd i 2013:

Vennesla
Vennesla kommune ved voksenopplæringen mottok kr 475 000 til et forprosjekt for å identifisere kvinner i målgruppen og bistå dem på vei mot arbeid/utdanning. Tett individuell oppfølging, kombinasjon skole/arbeid, gruppeveiledning og god kopling til arbeidslivet førte til at fem av seks deltakere var i praksis i desember 2013. Den sjette deltakeren driver egen bedrift. Prosjektet har særlig lykkes med kombinasjonen skole/praksis.

Lyngdal
Lyngdal kommune ved NAV mottok kr 350 000 til et prosjekt for å bidra til at hjemmeværende kvinner får en nærmere tilknytning til arbeidslivet. Prosjektet har benyttet HPMT (helhetlig, prinsippstyrt, metodisk tilnærming) i oppfølgingen av deltakerne. NAV samarbeider med voksenopplæringen om å gi deltakerne mer skreddersydde opplegg før de er klare for praksis.

Kragerø
Kragerø kommune søkte om midler til videreføring av Ny sjanse-prosjektet i Jobbsjansen og mottok kr 1 300 000. Ny sjanse-prosjektet *Kvinner kan* ble supplert med mentorordning og entreprenørskap og hadde 15 deltakere i 2013. Elevbedriften *En smak av verden* har bidratt til økt forståelse rundt etablering av egen virksomhet. Prosjektet er godt etablert, og har gode samarbeidsavtaler med bl.a. Rema 1000 og Kragerø Resort.

Arendal
Arendal kommune ved NAV mottok kr 425 000 til et forprosjekt. 42 personer i målgruppen ble kartlagt og kommunen har identifiserte 20 som skal inn i hovedprosjektet. Gjennom samarbeid med voksenopplæringen vil prosjektet ta i bruk Vox-profiler og tilpasse disse til den enkelte deltaker i opplæringsløpet. Likemannsarbeid og gruppeveiledning er også elementer i oppfølgingen av deltakerne.

Houda Kellouti (f.v.) og Mercedes Pichardo De Fossdal i Jobbsjansen Arendal, gir tommel opp for prosjektet de får være en del av. Foto: NAV Arendal

IMDi Sørs regionale arbeid mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

IMDi Sørs regionale koordinator skal bidra til å styrke, samordne og forankre den regionale og lokale innsatsen mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (ref. Handlingsplanen 2013-2016). En av hovedoppgavene for regional koordinator er å utvikle regionale kompetansenettverk.

Regional koordinator i IMDi Sør, Lene Biørn. Foto IMDi Sør

Hovedinnsatsen i 2013 har vært rettet mot Aust- og Vest-Agder gjennom å bygge opp Agdernettverket for å styrke det regionale arbeidet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Agdernettverket skal gi råd og veiledning til førstelinjetjenesten og bidra til styrket kompetanse regionalt og lokalt. Deltakerne i dette tverretatlige nettverket er blant annet Agder Politidistrikt, Bufetat region sør, Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder, RVTS Sør, UDI Sør, NAV Vest-Agder, Krisesenteret, Familiekontoret i Vest-Agder og representanter fra Arendal og Kristiansand kommune.

I 2013 har regional koordinator arrangert kunnskapskonferanse i samarbeid med Fylkesmennene i Aust- og Vest-Agder, RVTS Sør og Bufetat region sør med æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse som tema.

IMDi Sør har i 2013 gjennom regional koordinator fulgt opp de to kommunale prosjektene i Skien og Kristiansand som jobber med lokal samhandling. Skien avsluttet prosjektet i 2013 og har utviklet en handlingsplan og veileder mot vold i nære relasjoner. Prosjektet i Kristiansand jobber forebyggende mot tvangsekteskap, æresrelatert vold og ekstrem kontroll og har hatt stort fokus på å kompetanseheve ansatte i kommunen. Ved utgangen av 2013 har godt over 1000 personer gjennomført grunnkurs i tematikken. Kristiansand avslutter prosjektet i 2014.

I 2013 ble det for første gang publisert fylkesvise registrerte saker på tematikken tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. Sakene som meldes inn registreres av IMDis minoritetsrådgivere som jobber på videregående skoler, det tverretatlige kompetanseteamet mot tvangsekteskap som ledes av IMDi og regionale koordinatorer. Følgende antall saker er registrert i fylkene i region sør:

Fylke	Antall saker registrert i 2013
Telemark	4
Aust-Agder	13
Vest-Agder	43

Vest-Agder skiller seg ut med flest registrerte saker. Systematisk kompetanseheving over tid samt egen minoritetsrådgiver i fylket kan være årsak til at betydelig flere saker blir avdekket i Vest-Agder enn i for eksempel Telemark.

Hovedfunn fra IMDi Sørs regionale spørreundersøkelse 2013

Kommunene er IMDis viktigste samarbeidspartnere. For å få mer systematisk kunnskap om hvordan kommunene jobber med bosetting og kvalifisering av nyankomne flyktninger, gjennomførte IMDi Sør en web-basert spørreundersøkelse i november og desember 2013. Undersøkelsen var rettet mot programrådgivere, som svarte på vegne av sine kommuner. Samtlige 41 kommuner leverte, og undersøkelsen landet dermed på 100 prosent svaroppnåelse.

Bosetting av flyktninger

Det er et økende problem at bosettingsklare flyktninger blir boende for lenge i asylmottak fordi det ikke er tilstrekkelige kommunevedtak. På det tidspunktet spørreundersøkelsen ble sendt ut ventet over 5000 flyktninger på å bli bosatt i en kommune; i februar 2014 er tallet 5727. Diagrammet under viser hva program-rådgiverne i Telemark, Aust- og Vest-Agder mener er de viktigste årsakene til dette.

Sett fra programrådgivers ståsted, hva er de tre viktigste årsakene til at mange kommuner vedtar å bosette færre flyktninger enn IMDi anmoder dem om? *

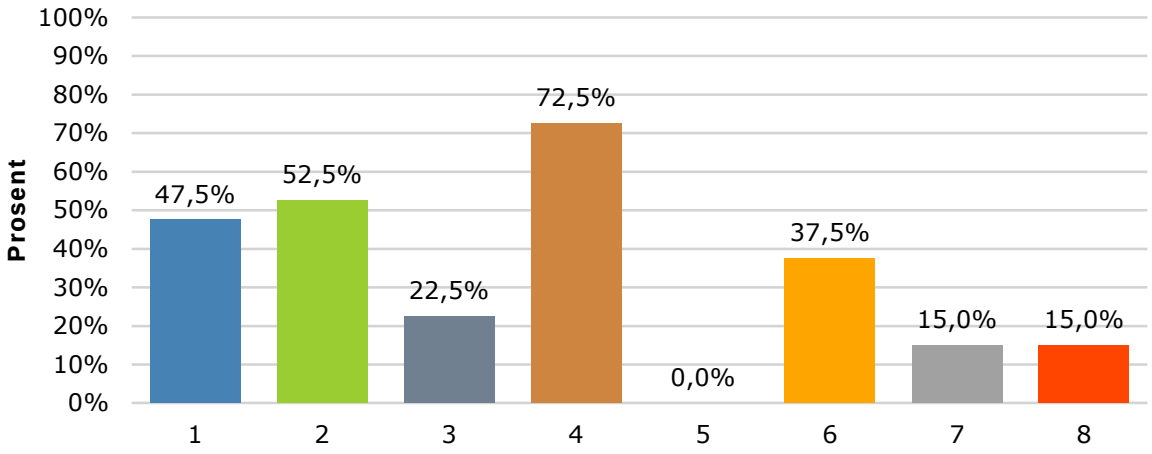

1. Utilstrekkelige statlige tilskuddordninger
2. Dårlig arbeidsmarked i kommunen/regionen
3. Uhensiktsmessige kvalifiseringstiltak for nyankomne flyktninger
4. For få hensiktsmessige/passende boliger
5. Negative erfaringer med tidligere bosatte flyktninger
6. For liten kapasitet i det kommunale tjenestetilbudet
7. Negative holdninger i kommunestyret
8. Annet

Slik programrådgiverne ser det, er det først og fremst mangel på hensiktsmessige boliger som er årsaken til at kommunene ikke vedtar å bosette det antallet flyktninger IMDi anmoder om. På bakgrunn av dette er det interessant å se på i hvilken grad og hvordan kommunene planlegger for boliganskaffelse og bosetting:

- 27 % av kommunene har plan for boliganskaffelse for flyktninger, enten som egen plan, eller som en del av kommunens boligsosiale handlingsplan.
- I 66 % av kommunene er det NAV eller Flyktningtjenesten som står for boliganskaffelse. Også i de 12 kommunene som har eget boligkontor, oppgir halvparten av kommunene at NAV eller flyktningtjenesten har ansvar for dette.
- 30 % av kommunene har mål for hvor lang tid det skal ta fra kommunen gjør en avtale med IMDi om bosetting av en person (utsøking) til personen er bosatt.
- 28 % av kommunene oppgir at de arbeider aktivt med gjennomstrømming i førstegangsboliger for flyktninger.
- 15 % av kommunene arbeider aktivt med boligkarriere for flyktninger, det vil si "fra leie til eie".
- 60 % av kommunene oppgir at de benytter seg av ett eller flere av Husbankens virkemidler i arbeidet med bosetting av flyktninger.

Introduksjonsprogrammet

Siden introduksjonsloven ble innført for 10 år siden har det vært store resultatforskjeller mellom kommunene. I 2013 var resultatet på landsbasis 47 %, mens det var på 39 % i kommunene i Telemark, Aust- og Vest-Agder.

Med utgangspunkt i situasjonen i din kommune, hva er de tre største hindringene for god måloppnåelse i introduksjonsprogrammet*?

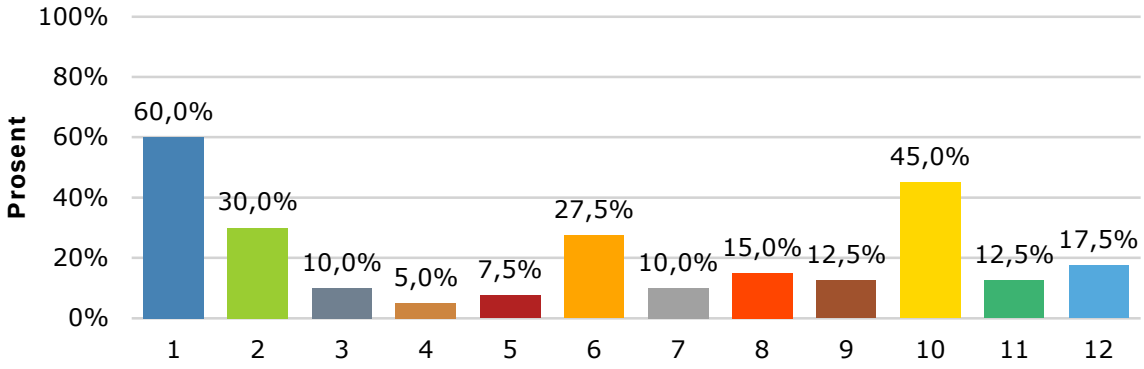

1. Dårlig arbeidsmarked lokalt
2. Flyktningenes motivasjon og innsats
3. Manglende lederoppfølging av mål, resultater og kvalitet i kvalifiseringsarbeidet
4. Manglende kompetanse blant de ansatte
5. Utilstrekkelig kvalitet på norskundervisningen
6. Manglende økonomisk handlefrihet i kvalifiseringsarbeidet (ikke rett tiltak til rett tid)
7. Uhensiktsmessig organisering av introduksjonsprogrammet
8. Manglende tilgang til NAVs virkemidler
9. Manglende samarbeid med arbeidsgivere
10. Manglende tilgang på relevante arbeidspraksisplasser
11. Manglende samarbeid mellom ulike kvalifiserende enheter
12. Annet

**Flervalgsalternativ – opp til tre årsaker oppgitt per respondent*

- I Agderfylkene og Telemark er ansvaret for å gjennomføre introduksjons-programmet lagt til NAV i 43 % av kommunene, i 28 % er det kommunal flyktningtjeneneste som har ansvaret, og i de resterende kommunene er ansvaret lagt til voksenopplæringen eller en kombinasjon av voksenopplæringen, NAV og/eller flyktningtjenesten.
- 60 % av kommunene har fastsatt et resultatmål for introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, det vil si et mål for hvor mange som skal ut i arbeid eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram. 63 % av disse kommunene oppgir at resultatene blir etterspurt av kommunens ledelse.
- 40 % av kommunene oppgir at enkelte deltakerne i introduksjonsprogrammet ikke får et tilbud som tilsvarer fulltid (heldags- og helårstilbud).
- I 90 % av kommunene kan introduksjonsdeltakerne få tilbud om grunnskole. I halvparten av disse kommunene kan dette løpet kombineres med en form for arbeidspraksis.
- I 37 % av kommunene er det lærere som følger opp introduksjonsdeltakere i språkpraksis.
- 21 % av kommunene har tiltak spesielt rettet mot kvinner i introduksjons-programmet, og 16 % av kommunene oppgir at de har egne tiltak for personer i foreldrepermisjon fra introduksjonsprogrammet. Mange av disse tiltakene er i samarbeid med frivillige organisasjoner.
- Over halvparten av kommunene (54 %) samarbeider med frivillige organisasjoner om en del av introduksjonsprogrammet. Røde Kors er den klart største aktøren, Frivilligsentralen er den nest største.

Smarte grep i sør

I 2013 har IMDi Sør startet et arbeid for å formidle smarte grep som gjøres i kommunene i Agder og Telemark innenfor bosetting, introduksjonsprogram og integreringsarbeid generelt. Sakene som skrives publiseres på imdi.no og sendes ut til kontaktpersoner både i og utenfor regionen. Så langt har følgende smarte grep blitt dokumentert:

- Voksenopplæringen i Kristiansand: Hotell i særklasse
- Boligsosialt utviklingsprogram i Skien kommune: Hjem, kjære hjem
- NAV og voksenopplæringen i Notodden: Kampen for fagbrev
- NAV Grimstad: Robuste introresultater i Grimstad
- ICDP-veiledning i Kristiansand: Mamma og pappa på bortebane
- Voksenopplæringen i Arendal: Likemenn på brett – alfabetisering i Arendal
- Voksenopplæringen i Risør: På vei mot arbeid med Sultans menn

Kokkelering på Notodden voksenopplæring – målet er fagbrev. Foto: IMDi Sør

Sakene er samlet på www.imdi.no/smarte-grep-i-sor.

Sultans menn på vei mot arbeid i Risør kommune. Foto: Trond Svenningsen, voksenopplæringen i Risør

Ansatte fra NAV og voksenopplæringen og deltakere fra introduksjonsprogrammet i Grimstad har grunn til å være fornøyd med resultatene i 2013. Foto: Grimstad kommune, kvalifiseringstjenesten

Faktapublikasjonen er produsert av IMDi Sør
Besøksadresse: Tordenskjoldsgate 9, 4666 Kristiansand
Telefon: 24 16 88 00
E-post vedr. Faktapublikasjon 2013: ases@imdi.no / klsj@imdi.no

Bilder på forsiden er tatt av Trond Svenningsen (Risør voksenopplæring), Ingvild Kolnes og IMDi